

Mezinárodní konference pro doktorandy biblických oborů

23. – 24. února 2017

Anotace příspěvků

1) David Rafael Moulis

(ETF UK, Praha • david.moulis@gmail.com)

Kultická místa Judského království v době železné IIa očima archeologie

Disertační projekt srovnává svatyni v Tel Aradu s dalšími judskými městy (Beer Šeba, Lakíš, Chirbet Qeiyafa, Tel Moca a Tel Chalíf), ve kterých byly nalezeny doklady o existenci náboženského kultu v době železné IIa. Ke správnému a komplexnímu zrekonstruování podoby judského kultu ve světle nejnovějších archeologických nálezů je nutné zařadit i epigrafické památky z lokalit Kuntillet Adžrud, Chirbet el-Qóm, Chirbet Bét Lej.

Samotná disertační práce *Svatyně v Tel Aradu ve světle nejnovějších kultických nálezů v oblasti Judského království* primárně vychází z archeologických výzkumů, interpretací nálezů nejen z aradské svatyně, ale i z dalších judských měst, ve kterých byly objeveny stopy dokazující provoz náboženských center. K výzkumu jsou užívány především písemné materiály jako jsou výstupy z archeologických expedic v podobě průběžných i závěrečných zpráv. Dále je využívána primární i sekundární literatura, která se zabývá jednotlivými aspekty. Autor navštívil většinu lokalit, kterým se věnuje a s vedoucími výzkumu řešil doposud nezodpovězené sporné otázky.

Jelikož archeologické výzkumy postupně přinášejí na světlo světa nové objevy, které mění pohled na celou problematiku, autor se snaží poukázat na fakt, že Aradu už není jediným místem, kde byla nalezena částečně rozebraná a zakonzervovaná svatyně. Druhý judský chrám byl odkryt v Tel Moce na okraji Jeruzaléma. Na obou místech lze hovořit o provozování oficiálního judského kultu, přestože architektura svatostánku vychází z odlišných tradic a na první pohled se tak nemusí zdát.

První doklady judského kultu pocházejí již z přelomu 11. a 10. století př. Kr. (Chirbet Qeiyafa),¹ avšak většina oficiálních i neoficiálních kultických míst je datována až do 8. století př. Kr. Ještě ve druhé polovině téhož století byla místa zrušena či odstraněna, avšak odlišným způsobem, což vypovídá o tom, nebyla stanovena přesná pravidla o jejich zrušení a například soukromá kultická místnost ve městě Tel Chalíf pokračovala v provozu až do roku 701 př. Kr., kdy město dobyl asyrský král Sinacherib. Z toho je možné usuzovat, že rušeny byly pouze oficiální svatyně.

¹ Autor se drží myšlenky, že Khirbet Qeiyafa byla součástí Judského království.

Tel Arad umožňuje učiniť pomyselný prúžek judským kultom, pretože je zde možnosť zskúmať architektúru svatyně, její vybavení, doložena je její přestavba a následné vyřazení z provozu a zakonzervování. V projektu je zkoumána, analyzována a definována podoba aradského kultu v jasně stanoveném kontextu, který je vymezen časově – doba železná II i geograficky – Judské království. Aby mohla být vyřešena ústřední otázka o podobě judského kultu a roli aradské svatyně, je zapotřebí objasnit celou řadu dílčích otázek. Ty mohou být zodpovězeny pouze poté, co se definují jednotlivé úrovně kultu (soukromý a oficiální). Hledáním paralel a odlišností materiální kultury pocházejících z různých měst Judska a za pomoci kritické analýzy dosavadních poznatků je možné zrekonstruovat, jak vypadal judský náboženský systém. Mezi podotázky, které se je také třeba objasnit, patří například problematika stratigrafie a chronologie aradské svatyně. Archeologové Aharoni, Herzog, Na'aman a Ussishkin mají odlišný názor na datování svatyně i na důvod jejího zániku. Každý z nich zakládá svoji interpretaci na jiných důkazech. Dalším rozhodujícím faktem je hledání původu architektonického stylu aradské svatyně. Zde může být nápomocna komparace se starozákonním popisem Šalomounova chrámu a s nálezem chrámu v Moce. Z porovnání vyplývá, že architektura v Aradu vychází z lokální tradice, která je kombinována s typickou izraelskou architekturou, oproti severosyrskému vlivu na chrám v Moce.

K dalším otázkám, které je potřeba zodpovědět patří to, jaká byla kapacita svatyně, zda mohla sloužit jako lokální náboženské centrum pro více měst, nebo zda ji využívali pouze obyvatelé Aradu, převážně vojáci? Jak se od sebe jednotlivá kultická místa liší, která vykazují vliv cizích kultur a co z toho lze vyvodit? Za jakých okolností, kdy a kým byla svatyně odstavena z provozu a zakonzervována? Je na vytipovaných archeologických lokalitách možné z archeologického hlediska nalézt důkaz dvou náboženských reforem z dob krále Chizkijáše a Jósijáše?

2) Samuel Jezný

(ETF UK, Praha • sjezny@gmail.com)

Vzťah textu kódexu P967 a mazorétskeho textu knihy Ezechiel: rozdiely, vzájomný vzťah a možné riešenia

Cieľom príspevku je prezentovať rozdiely medzi textom knihy Ezechiel v gréckom kódexe P967 a MT, a taktiež predstaviť pohľady na možné príčiny týchto rozdielov a ich význam. Príspevok je rozdelený do troch častí: v prvej predstaví rozdiely medzi Ezechielom v P967 a MT, v druhej priblíži tri možné pohľady na vzťah P967 a MT, a v tretej sa zameria na zásadný mínus P967: oddiel 36,23c–38 a na detailnejšie predstavenie metodológie, argumentácie a záverov prezentovaných v prácach dvoch autorov: Ashley S. Crane-a a Ingrid E. Lilly.²

Text knihy Ezechiel je dochovaný vo viacerých rukopisoch. Ucelený hebrejský text je dostupný až v rukopisoch pochádzajúcich z 9.–11. storočia post. Konkrétne sa jedná o tri kódexy: Káhirský, Aleppský a Leningradský. Spomedzi starších, no fragmentárnych rukopisov, je potrebné spomenúť dva z prelomu letopočtov: dosiaľ nerozvinutý kumránsky zvitok 11QEzekiel, ako aj fragmenty (obsahujúce text 31-38 kap.) nájdené v Masade. Najstarší ucelený text knihy Ezechiel je dostupný v gréckom rukopise P967 z prelomu 2. a 3. stor. post. O niečo mladšie sú dva kódexy: Vatikánsky a Alexandrijský (datované do 4. resp. 5. storočia). Zaujímavosťou je, že kódex Sinaiticus text knihy Ezechiel neobsahuje.

Kým v prípade MT a starších fragmentov z Masady existuje pomerne silná zhoda, grécke texty sa odlišujú od MT i od seba navzájom. Divergentným je v prvom rade kódex P967, ktorého vzťahu k MT sa budeme venovať v predkladanom príspevku. Zásadnou črtou P967 je jeho dĺžka: absentujú v

² Crane, Ashley, *Israel's Restoration: A textual-comparative exploration of Ezekiel 36-39*. Leiden: Brill 2008; Lilly, Ingrid E., *Two Books of Ezekiel: Papyrus 967 and the Masoretic Text as Variant Literary Editions* (VT Suppl 150), Leiden: Brill 2011.

ňom viaceré významné pasáže, napr. 12,26-28; 32, 24-26; 36,23c-38. Je tiež nutné zmieniť to, že P967 zaraďuje 37. kapitolu až za kapitoly 38-39.

Prvý, najstarší pohľad vníma P967 ako defektný text, teda ako rukopis vážne ovplyvnený chybami. Mínusy P967 sú vysvetľované ako dôsledok prehliadnutia a/alebo straty časti textu. Ako prví túto hypotézu predstavili Allan C. Johnson a Floyd V. Filson. Druhý pohľad je antitezou: P967 je reprezentantom staršej a pôvodnej (pôvodnejšej) textovej tradície. Zmeny sú tak výsledkom reakcie na meniacu sa spoločenskú a politickú realitu. V príspevku predstavíme diskusiu medzi Johanom Lustom a Danielom Blockom, ako aj už zmienenu prácu A. Crane-a. Tretí pohľad vníma P967 a MT ako dve rozdielne textové tradície, a zrejme aj dva pokusy o usporiadanie kap. 36-39 pri pridaní materiálu v kap. 40-48. Príspevkom, ktorý je nutné zmieniť, je zmienená práca I. Lilly.

Najvýznamnejšie rozdiely medzi P967 a MT sa nachádzajú v kapitolách 33-48, ktoré sa zaoberajú víziou obnovy Izraela. Z tohto dôvodu sa v tretej, záverečnej časti príspevku, zameriame na jeden konkrétny mínus P967: oddiel 36,23c-38 a to, akým spôsobom sa na absenciu tejto state nahliadajú Ashley Crane a Ingrid Lilly. Pre Crane-a je uvedený text neskorším doplnkom, vsunutým do textu za účelom vytvorenia priestoru pre presun 37. kapitoly na jej nové miesto; a dôsledkom týchto úprav je posilnenie apokalyptického charakteru textu. Zmienovaný oddiel je zároveň volaním Izraela do boja. Lilly naopak poukazuje na paralely oddielu k ďalším častiam textu Ezechiela, a na to, že „militantnejším“ záverom je otvorená práve kompozícia textu v podobe prezentovanej P967.

3) Jana Pitterová

(ETF UK, Praha • jpitterova@volny.cz)

Boží všemohoucnost v Job 1,6-12 a 2,1-7

Príspevek sa venuje tématu Boží všemohoucnosti v nebeských scénách v prologu knihy Job (Job 1,6-12 a 2,1-7). Explicitní vyjádření o Boží všemohoucnosti se nachází pouze v Job 42,2, avšak obraz Boha, jaký prezentuje autor knihy Job v nebeských scénách, je jednoznačně obrazem nejvyššího všemohoucího Boha (Hospodina). Boží všemohoucnost zde vystupuje na pozadí lidského utrpení a je otázkou, jaký vztah mezi těmito dvěma skutečnostmi existuje, zda např. utrpení ovlivňuje Boží všemohoucnost. Uvedenou Boží vlastnost autor knihy v nebeských scénách nepředkládá terminologicky, lze ji vyčíst z děje, jmen, jimiž autor Boha nazývá, a z převážně antropomorfních metafor, které při vytváření obrazu Boha používá.

Výchozím textem je hebrejský text knihy Job (MT) a jako referenční jsou užívány starověké překlady (LXX, Vg a Tg). Jako sekundární literatura pro analýzu a výklad textu jsou užívány biblické komentáře. Jedná se o synchronní analýzu textu obou nebeských scén v prologu knihy Job a srovnání paralelních míst.

Autor představuje Boha jako mocného (všemohoucího). Tato všemohoucnost se místy protíná s utrpením. Existence utrpení však skutečnost, že Bůh je všemohoucí, neovlivňuje. Tato Boží vlastnost je výrazně vztahová a neprojevuje se pouze na rovině síly, ale obsahuje také aspekty stvořitelské a spravedlnost, jež má v sobě otcovské rysy a vede k hlubšímu poznání.

Literatura:

- DELITZSCH, Franz. *Biblical Commentary on the Book of Job*. sv. 1. Grand Rapids: Eerdmans, 1949.
DHORME, Paul. *Le livre de Job*. Paris: Librairie Victor Lecoffre, 1926.
HABEL, Norman. C. *The Book of Job*. London: SCM Press, 1985.
HORST, Friedrich. *Hiob*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, ⁵1992.
POPE, Marvin H. *The Anchor Bible Commentary: Job*. Doubleday: New York, 1965.
TUR-SINAI, N. H. *The Book of Job. A New Commentary*. Jerusalem: Kyriat Sepher, 1957.
VOGELS, Walter. *Job. L'homme qui a bien parlé de Dieu*. Cerf: Paris, 1995.

4) Kateřina Kočí

(ETF UK, Praha • katerina.strakova@gmail.com)

Co nového nám mohou přinést umělecké výklady biblického textu?

John Steinbeck a Walter Brueggemann interpretují motiv země zaslíbené

Předmětem mého výzkumu jsou romány Johna Steinbecka, které představují jako umělecké výklady biblického motivu země zaslíbené, jež má svůj původ ve verších Gn 15,7 a Ex 3,8. Americká kultura, politika i náboženství jsou prodchnuty snem o znovunabytí země zaslíbené, o níž Američané již od dob Puritánských zakladatelů kolonií věří, že se objeví v jejich domovině. Není náhodou, že je to právě americký badatel v oblasti Hebrejské Bible Walter Brueggemann, který spatřuje v motivu země zaslíbené jedno z nejvýznamnějších témat celé Bible. Jeho krajan, umělec, spisovatel, John Steinbeck se tímto tématem zabývá ve svých románech s nemenší intenzitou, proto se právě jeho díla stala zdrojem uměleckých výkladů pro mou práci.

Biblické motivy jsou odedávna zdrojem inspirace pro umění všeho druhu. Umělecká díla jsou výsledkem snahy člověka porozumět a předat dál svůj osobní a jedinečný výklad biblického textu. Takovéto výklady jsou na jednu stranu samozřejmě ovlivněny tradicí, ale současně ji díky své umělecké podstatě, která má vždy tendenci revoltovat (Theodore Adorno), vždy v mnoha ohledech překračují. K porozumění a uchopení problematiky věci vedou vždy dvě cesty, které by se měly vzájemně doplňovat: věda a umění (Hans-Georg Gadamer). Vědecký přístup jakožto hermeneutický nástroj na cestě k porozumění textu není nikterak zpochybňován, zato ten umělecký si své místo musí stále znova obhajovat. Na základě Gadamerova tvrzení však můžeme vyvodit, že umělecké výklady biblického textu, například v literatuře, přispívají k jeho hlubšímu porozumění.

Metodologickým přístupem k práci jsou mi Dějiny působnosti textu (Reception History) a vzhledem k revoltující povaze umění ještě Kritika ideologie (Ideology Criticism), která je vlastní synchronnímu přístupu Reader-Response. Dějiny působnosti na sebe berou v zásadě dvě možné podoby. První se zabývá konkrétním biblickým motivem, jež zmapuje uvnitř Bible a právě v dějinách jeho působnosti. Nezabývá se však do hloubky jeho recepcí v konkrétním uměleckém díle. Druhá si zvolí konkrétní výklad v konkrétním díle či umělci, ale zabývá se pak pouze touto recepcí a nedělá analýzu motivu ani v rámci biblického textu, ani v dějinách jeho působnosti. Oba tyto přístupy nabízejí zajímavé vhledy, avšak ani jeden nevyužívá celého potenciálu, který mu Dějiny působnosti textu nabízejí. První podoba také nedokáže věrohodně vyvrátit kritiku, jež tvrdí, že výběr recepcí, které do svého výkladu zahrnujeme, je ryze subjektivní. A logicky pak vyplývá otázka, jak svůj výběr jednotlivých výkladů v dějinách obhájíme. Druhá podoba zase nevěnuje pozornost zdrojům výkladu, který máme před sebou, a neposkytuje tedy svým čtenářům dostatečný kontext, aby výklad do všech podrobností pochopili. Ve své práci se snažím využít pozitiva obou směrů, které Dějiny působnosti textu nabízejí. Není ani tolik náročné obhájit výběr konkrétních recepcí v dějinách, neboť jsou vázány jasným kritériem – trajektorie výkladu musí začínat biblickým textem a končit Johnem Steinbeckem. Současně svým čtenářům nabízím kontext a zdroje inspirace výkladu.

Nejdříve provádím tematickou analýzu motivu země zaslíbené v Hebrejské Bibli. Na základě této analýzy získám dva nejpravděpodobnější zdroje tohoto motivu – verše Gn 15,7 a Ex 3,8 – a potom provádím jejich historicko-kritickou analýzu. Následuje recepcce tohoto motivu v Hebrejské Bibli a v Novém Zákoně. Když je zmapován motiv země zaslíbené v rámci biblického textu, pokračuji s výkladem v dějinách až k dnešku. Zabývám se jak dějinami výkladu v biblistice, tak i v literatuře. Protože pro uchopení motivu země zaslíbené v Americe je naprosto stěžejní porozumět době jejího osidlování Puritány z Anglie, vymezila jsem v rámci dějin působení zvláštní sekci recepci země zaslíbené ve výkladech a kázání Puritánských osadníků 17. a 18. století.

Ve svém příspěvku se budu věnovat výkladu motivu země zaslíbené v románech Johna Steinbecka, který porovnam s výkladem jeho krajana, biblisty Waltra Brueggemanna. Mou tezí je, že výklad země zaslíbené v románech Johna Steinbecka (*Pastures of Heaven, To*

a God Unknown, Of Mice and Men, The Grapes of Wrath a East of Eden), přispívá k hlubšímu uchopení tohoto motivu a může být zdrojem inspirace pro práci biblistů. Umělecký výklad nabízí odlišný hermeneutický přístup k výkladu – fiktivní příběh, který je inspirován biblickým motivem – je svou podstatou čtenáři bližší, než akademický komentář. Nabízí totiž každému, aby se s příběhem identifikoval. Díky své umělecké podstatě zpravidla překračuje dějiny recepce tohoto motivu a nabízí nové náměty k interpretaci. Jako doklad těchto tvrzení slouží i fakt, že Walter Brueggemann ve svých komentářích (*The Land, Genesis: Interpretation*) Steinbecka opakovaně cituje a naznačuje, že mu Steinbeck ve svých románech otevřel nové obzory pro interpretaci. Ve svých románech Steinbeck pojednává v dané době neobvyklá témata, jako je environmentální hledisko teologie země zaslíbené – úcta k zemi, která je člověku partnerem a nikoli pouze prostředkem k obživě (Lv 25), a vztah k původnímu obyvatelstvu, které se v důsledku nově přichozích stalo nežádoucím, a má být buď vyhnáno (Lv 18,24-30). Biblisté i Walter Brueggemann se v rámci Kritiky ideologie začnou těmito tématy zabývat až mnoho let po tom, co se Steinbeckovy romány staly bestsellery a doporučenou četbou studentů po celém světě.

5) Vojtěch Kaše

(TF Uni Helsinki & FF MU, Brno • vojtech.kase@gmail.com)

Role rituálu při formování raného křesťanství prizmatem kognitivních teorií: Příklad počátků křesťanského rituálního stolování

V posledních dvou dekadách bylo zdůrazněno, že k adekvátnímu porozumění počátků křesťanství a nejstarší křesťanské literatury může být nápomocné soustředit se na studium řecko-římských hostin.³ Bylo taktéž ukázáno, že i jídelní zvyky dobového judaismu by měly být nahlíženy spíše jako součást tohoto širšího kulturního prostředí než jako samostatná či dokonce pevně ustavená tradice.⁴ V řecko-římském světě to podle všeho byla právě instituce hostin, která představovala primární příležitost k setkávání podobně smýšlejících osob a kde bylo možné obeznámit se s učením a s příběhy ze života Ježíše z Nazareta a jeho následovníků.⁵

Jinými slovy, hostiny byly klíčovým místem pro formování identity nejranějších křesťanských komunit.⁶ Tyto hostiny se také nacházejí za vznikem instituce raně křesťanského symbolického jídelního rituálu, který byl zpětně interpretován jako primárně vyvěrající z Ježíšova konání během Poslední večeře, byť se za ním spíše skrývá bohatá paleta nejrůznějších druhů komunitních jídel.⁷

S přihlédnutím k literatuře z oblasti antropologie a psychologie náboženství, a zejména pak k výzkumům poukazujícím na kognitivní kořeny lidské náboženskosti,⁸ můžeme odtušit, že raně

³ Viz zejména Matthias Klinghardt, *Gemeinschaftsmahl Und Mahlgemeinschaft: Soziologie Und Liturgie Frühchristlicher Mahlfeiern* (Tübingen: Francke Verlag, 1996); Dennis E. Smith, *From Symposium to Eucharist: The Banquet in the Early Christian World* (Minneapolis: Fortress Press, 2003).

⁴ Susan Marks and Hal Taussig, eds., *Meals in Early Judaism: Social Formation at the Table* (New York: Palgrave Macmillan, 2014).

⁵ Hal Taussig, *In the Beginning Was the Meal: Social Experimentation & Early Christian Identity* (Minneapolis: Fortress Press, 2009).

⁶ Viz Vojtěch Kaše, "Didaché 9-10: Problémy a perspektivy současného bádání," *Religio: Revue pro religionistiku* 21, no. 1 (2013): 73–94.

⁷ Jak trefně poznamenal jeden autor, i „Poslední večeře“ jako taková předpokládá celou řadu jí předcházejících večeří.“ Viz Andrew B. McGowan, *Ancient Christian Worship: Early Church Practices in Social, Historical, and Theological Perspective* (Grand Rapids: Baker Academics, 2014), 20.

⁸ Tomáš Hampejs and Aleš Chalupa, "Kognitivní Věda O Náboženství: Východiska, Cíle a Krátká

křesťanské hostiny taktéž podléhaly přirozené potřebě člověka po ritualizaci běžných individuálních i kolektivních činností. V návaznosti na tento teoretický předpoklad pak **hlavní tezi příspěvku představuje tvrzení, že je to právě tato přirozená lidská potřeba po ritualizaci a sklon pojit si s touto ritualizací určité představy, která nám umožňuje lépe pochopit trajektorii vývoje raně křesťanských jídel cca. od Pavla z Tarzu k Cypriánovi z Kartága i dále**, a to alespoň do té míry, jak tento vývoj umožňují sledovat dostupné prameny.

Touto tezí se příspěvek na jedné straně částečně odchyľuje od pozice badatelů uvedených výše, kteří spatřují hlavní hybnou sílu tohoto vývoje v rozličných sociálních funkcích těchto hostin a přehlíží rovinu psychologickou, a na straně druhé od majoritního proudu v historické liturgice, který tento vývoj koreluje se změnami ve fungování a organizaci křesťanských komunit v konfrontaci s vnějším prostředím.⁹ V širším ohledu tak autor příspěvku navazuje na Istvána Czachesze a Rista Ura, kteří ve svých nedávných monografiích předjímají „kognitivní obrat“ ve studiu Nového zákona a raného křesťanství¹⁰ a předpokládají, že „rituální přístup ke studiu raného křesťanství může být velice obohacen uplatněním kognitivních teorií rituálu.“¹¹

Nejdůležitější prameny:

1 K 11:17-34; Didaché 9-10; Ign. Eph. 5.2, 20, Smyr. 8.1; Just. 1 Apol. 65-67.

6) Dávid Cielontko

(ETF UK, Praha • david.cielontko@gmail.com)

Význam astrologických textů v Podobenstvích Henochoých

1. Cílem příspěvku je pokusit se uchopit význam kosmologických a meteorologických textů z Podobenství Henochoých (PH) v kontextu obdobných tradic judaismu Druhého chrámu a raného křesťanství. Základní poselství PH se zdá být vcelku přehledné - jde o vizi závěrečného soudu nad hříšníky (kteří jsou označováni jako "králové a mocní"), jenž přinese záchranu a vykoupení pro utiskované spravedlivé a vyvolené Boží. Tato vize se postupně rozvíjí ve třech podobenstvích vrcholících v popisu soudu a následně nebeské i pozemské radosti. Plynulost tohoto dramatu je však na několika místech narušena kosmologickými a meteorologickými texty, jejichž smysl není úplně zřejmý. Přesto je srozumitelné, že existuje jistý vztah mezi působením těchto nebeských těles a životem (a osudem) lidí, kterým je text určen. Souvislosti mezi děním na obloze a děním na zemi byly doménou astrologie, která si našla svou cestu i do náboženství Židů. Přehledem několika vybraných textů bych rád ukázal, že astrologické tradice byly do judaismu druhého chrámu implementovány kreativním způsobem a hrály v něm významnou roli.

Přirozeným předpokladem tohoto uchopení byla víra v Boha jako stvořitele všech nebeských těles a zároveň tvůrce zákonitostí, kterým jsou podřízené. S touto vírou ve stvoření je pak spojená i snaha o porozumění celku Božího stvoření, jehož je člověk součástí. Zkoumané texty vidí přirozený vztah mezi poznatelným řádem přírody a osudem člověka.

Klíčovým pojmem pro vhléd do takto uchopené "teologie stvoření", jímž se budu zabývat, je "míra", resp. sloveso "měřit". Hospodin vyměřuje všemu stvoření vhodnou "míru", čímž tvoří řád. Poznání této míry má i etický rozměr – každý (dokonce i nebeské stvoření a tělesa) bude na posledním soudu "zvážen" na základě toho, jaký podíl mu byl vyměřen. Různé texty pak odlišným způsobem řeší na-

Historie," *Pantheon* 9, no. 1 (2014): 10–43; Danijela Jerotijević and Peter Maňo, "Rituál a Mysl: Kognitivní a Evoluční Teorie Rituálu," *Pantheon* 9, no. 1 (2014): 139–66.

⁹ Paul F. Bradshaw, *Eucharistic Origins* (Oxford - New York: Oxford University Press, 2004), 139.

¹⁰ István Czachesz, *Cognitive Science and the New Testament: A New Approach to Early Christian Research* (Oxford, 2017).

¹¹ Risto Uro, *Ritual and Christian Beginnings: A Socio-Cognitive Analysis* (Oxford: Oxford University Press, 2016).

pětí mezi přirozeností, determinismem a svobodnou vůlí. Tyto postřehy uplatním při uchopení významu textů PH.

2. Vycházím z textů 1Hen 41,3-8; 43,1-44,1; 59,1-3; 60,11-23; 69,13-25.

Další texty, kterým se budu věnovat (v různé míře) jsou 2Hen 40; 43-44; ZNaf 2,2-10; Sir 33,7-15, Jub 2,19-24, některé texty z Kumránu (CD, 4QInstr, 4Q186, 4Q318) a krátce se budu věnovat i práci Bardesána "Kniha o zákonech národů".

3. Příspěvek bude mít 3 základní části:

a) představení textů PH,

b) představení kontextu – různé astrologické tradice v judaismu druhého chrámu a raném křesťanství (Bardesán),

c) pokus o interpretaci textů PH v širší diskusi o astrologických představách judaismu druhého chrámu.

4. Teze: Texty PH jsou uchopitelné a interpretovatelné v širším kontextu astrologických tradic v judaismu a křesťanství starověku. PH netvoří nové astrologické poznání (tj. záměr těchto tradic není primárně vědecký), ale využívá jej k podepření hlavních důrazů celé vize. Jsou tedy užity k povzbuzení: působení nebeských těles je v eschatologické perspektivě pozitivní pro spravedlivé a vyvolené, protože je odrazem Boží vůle. Zároveň jsou nebeská stvoření vzorem spravedlivosti pro pozemské příjemce vize.

7) Tomáš Matějec

(ETF UK, Praha • Tomas.Matejec@seznam.cz)

Žalmové parafráze Jiřího Strejce

1. Téma

Jednou z forem recepce biblického textu v národních literaturách jsou jeho veršované parafráze. V západoevropském prostředí byla tímto způsobem patrně nejčastěji zpracovávána Kniha žalmů. Příspěvek se bude týkat českých veršovaných parafrází této knihy, které ve druhé polovině šestnáctého století složil duchovní Jednoty bratrské Jiří Strejc. V českém písemnictví své doby šlo o nejúspěšnější veršované zpracování této biblické knihy: Strejcův text, složený na populární nápěvy Ženevského žaltáře, došel v předbělohorských Čechách značného rozšíření i mimo hranice jednoty a již v průběhu raného novověku a zvláště pak v devatenáctém století byl opakovaně oceňován pro své literární a jazykové kvality (v 17. století B. Balbín, později zejména F. F. Procházka, J. Dobrovský, J. Jungmann, J. Jireček).

2. Materiál

V příspěvku se budeme věnovat především Strejcovým parafrázím samotným (*Žalmové neb Zpěvové svatého Davida*, 1587), jejich předlohám, a to původní francouzské (Clément Marot, Theodore de Bèze, *Les psaumes mis en rimes françoise*, 1562) a z ní odvozené německé (Ambrosius Lobwasser, *Der Psalter des königlichen Propheten David*, 1573); v souvislosti s tím také některým dobovým překladům biblického textu, zvláště Bibli Kralické, jmenovitě jejímu třetímu dílu obsahujícímu překlad žaltáře (*Bibli česká, Díl třetí*, 1582). Všimneme si také dalších žalmových parafrází vzniklých v českém prostředí v daném období (zejm. Jan Vorličný, *Žaltář svatého Davida krále a proroka lidu Božího*, 1572; David Crinitus z Hlavačova, *Žalmy svatého Davida*, 1590; Jakub Melissaeus, *Žalmové svatého Davida*, 1596). Využity budou rovněž prameny a literatura vztahující se ke Strejcovým parafrázím a jejich literárněhistorické charakteristice (např. Ferdinand Hrejsa (red.), *Český žalmista bratr Jiří Strejc*, Praha, 1936; Antonín Škarka, Kapitoly z české hymnologie, in Týž, *Půl tisíciletí českého písemnictví*, Praha 1986; Josef Hejnic; Jan Martínek (red.) Rukověť humanistického básnictví v Čechách a na Moravě, Praha 1966–2012 aj.).

3. Postup a metoda

Hlavní body příspěvku: 1. Veršované parafráze žalmů v západoevropských literaturách šestnáctého století – obecná charakteristika a dobové souvislosti; 2. Žalmové parafráze Jiřího Strejce – vztah k evropskému kontextu a česká specifika; 3. Literární charakteristika Strejcových parafrází a jejich vztah k literárním prostředkům starozákonní poezie.

4. Závěrečná teze

Strejcovy žalmové parafráze, podobně jako četné další žalmové parafráze vzniklé v západoevropských literaturách šestnáctého století, lze charakterizovat jako parafráze „substitutivní“ v tom smyslu, že jde o texty, které v zásadě neusilují o napodobení specifických literárních rysů starozákonní poezie, nýbrž spíše se snaží obsah biblického textu vyjádřit literárními prostředky obvyklými v kulturním prostředí, kterému jsou určeny.

16.2.2017 mp

Kontakt / informace: phdkonf@etf.cuni.cz

Centrum biblických studií
Akademie věd České Republiky
a Univerzity Karlovy v Praze
Černá 9, 115 55 Praha 1
prof. ThDr. Martin Prudký, tajemník
tel. 221 988 416, fax 221 988 215
e-mail prudky@etf.cuni.cz